

Inauguració del curs 2018-2019 del sistema universitari català

Lliçó inaugural a càrrec del Sr. Òscar Camps

“Els drets humans a la Mediterrània”

[Salutacions]

Seré breu: avui fa calor, ens han canviat d'escenari i em toca parlar d'una cosa de què potser ja hem sentit parlar massa. A nosaltres no ens agrada gaire parlar d'aquest tema. Sempre hem dit el mateix: és difícil d'entendre, no se'ns n'informa gaire bé, no ens arriba en bones condicions, no sabem si de manera voluntària o potser involuntària. Últimament, quan em ve al cap la paraula *refugiat*, el següent que em ve és «¿Por qué no te los llevas a tu casa?!». És clar, és difícil d'entendre: l'emigració és un dret mentre que la immigració no. Això és simplement la reformulació en dret internacional d'una antiga norma domèstica: si algú no es vol quedar a casa nostra no l'hem de retenir, i menys per la força; però si algú expressa el desig de quedar-se a casa, a casa nostra, els membres de la llar decidiran si li permeten quedar-se o no.

S'hauria de permetre que els fugitius innocents, les persones amenaçades per enemics mortals, la gent amb necessitat immediata de protecció que no es vegi en aquesta situació per la seva pròpia responsabilitat es quedessin una nit o dues o potser el temps que la seva situació o necessitat duri, que no necessàriament ha de ser gaire temps. Però com que els membres de la casa viurien de manera menys confortable si comparteixen la seva llar amb estrangers —excepte si aquests fan les tasques més desagradables de la casa—, la decisió de si els admeten i per quant temps i en quines condicions és una decisió difícil. No obstant això, no es tracta simplement d'una decisió pragmàtica, sinó també moral.

Un país té els mateixos problemes que una casa: decidir qui ha de quedar-se, per quant de temps i en quines condicions. És també una decisió ètica del país —com ho és en una llar—. Els hostes o immigrants han de respectar les lleis del país, fins i tot si venen d'estats amb lleis diferents. Respectar les lleis no implica l'obligació d'estimar-les, només l'obligació de no infringir-les. Les lleis ja eren aquí abans que ells arribessin. I és evident que els que entren a una casa estan també entrant a un sistema legal.

Els immigrants no arriben simplement a un estat, sinó que arriben a una societat, i això és molt important, i ho explico per aquells que diuen «llévatelos a casa». També han de complir les lleis no escrites que resulten de les relacions humanes de la societat, com poden ser les regles d'higiene, les regles d'urbanitat i la voluntat d'aprendre l'idioma principal de la comunitat.

Però compte!, cal que la societat també faci un esforç per entendre i acceptar la immigració. El respecte de la diferència és molt important, és la primera obligació d'un bon amfitrió. I no és simplement una obligació pragmàtica, sinó també ètica, de la

mateixa manera que ho és l'obligació de l'immigrant de complir les normes domèstiques.

L'amfitrió sempre està en una situació de poder: ell és el que concedeix o nega el refugi, ell és el que estableix les normes i desgraciadament ell és qui actualment criminalitza aquesta situació amb la col·laboració voluntària o obligada d'alguns mitjans de comunicació. No ens ajuda gens el bombardeig actual de la postveritat, totes aquestes informacions tan tendencioses, com ara: «crisi migratòria sense precedents», «invasió»...

Atenció a les dades que us donaré: arribades a Europa per mar el 2014, 216.000 persones; el 2015, 1 milió (aquí la guerra de Síria té un paper molt important; és el mateix que els anys noranta va passar amb la guerra dels Balcans, va haver-hi un pic d'arribades); però compte!, el 2016 ja tornem a tenir 360.000 persones, el 2017, 173.000, i el 2018, 70.000. De tots aquests anys el 2018 ens hem hagut de sentir dir de tot: «els taxis del Mediterrani», «efecto llamada», «màfies», «traficants», fins i tot el fiscal antimàfia d'un país ha arribat a dir que jo dirigeixo «un grup criminal»! Els del meu barri em tenen por! 70.000 persones i tenim diversos estats dient que ens estan envaint.

Immigrants econòmics, una altra postveritat: la majoria de nosaltres som immigrants econòmics fins i tot dins del nostre país. Des d'aquesta famosa crisi de refugiats, hem sentit uns quants termes pejoratius, i aquest n'és un. És igual que el terme *sol·licitant fals d'asil* que hem sentit dir al Regne Unit.

Ara us explicaré un anècdota, perquè m'he trobat aquí un company i veí. Jo vaig néixer a principis dels anys seixanta i soc d'un barri de Badalona, del barri de Llefia, tocant a Santa Coloma de Gramenet. A finals dels seixanta, abocat al balcó de casa la meva mare, els divendres a la tarda veia com arribaven uns autocars del sud d'Espanya —de diverses *comunitats*, diríem ara— amb moltíssima gent, amb mocadors de farcells; recordo que portaven maletes de cartró, que hi havia nois amb la camisa esparracada, pobresa, cara de por. N'arribaven molts cada divendres, i no era casual: els marits o els pares o els germans d'aquestes persones ja havien arribat un temps abans i compartien pis allà al barri amb set o vuit persones, en un pis de dues habitacions —feien torns—, fins que tenien diners per portar les famílies. Ara parlariem de *pisos pastera*, aquesta gent serien *emigrants econòmics* i parlariem de *reagrupació familiar*... Hi havia molt misèria, es parlava castellà, els nens que eren més grans que jo no es van escolaritzar, perquè venien a treballar, i no hi havia feina per tots, per tant aquests nens no anaven ni a escola ni a treballar. Va pujar la delinqüència, no perquè la gent del sud fossin delinqüents sinó perquè la pobresa porta la delinqüència. La meva àvia tenia una botiga de queviures i va haver de tancar-la perquè no pagaven, i ella es negava a no donar-los els aliments de necessitat bàsica, i al final l'avi li va dir que la tanqués perquè si no ens arruinaríem tots.

Vaig créixer amb aquesta infància, amb amics que no sabien català, que acabaven d'arribar, amb germans que no estaven escolaritzats, la meitat dels quals se'ls va endur l'heroïna o la presó. I la resta que va poder estudiar avui està entre la nostra societat.

Ara, quan m'aboco en aquell mateix balcó, està ple de xinesos. Tot el barri està ple de xinesos. Tot canvia, la societat canvia.

Quan vaig anar a Lesbos el 2015 i a la costa nord vaig veure arribar una pastera, el primer que vaig veure va ser una senyora gran amb un mocador al cap i un farcell baixant de la pastera plorant. Em va posar la pell de gallina i em va recordar aquella infància, la immigració, els immigrants econòmics.

La immigració no és un flux que es pugui obrir i tancar com una aixeta. Forma part de nosaltres, de la societat, del món. Des del paleolític, des del final del quaternari, hem fugit buscant un lloc millor per a l'espècie, i no ens ha aturat cap mar ni muntanya ni tan sols una glaciació. L'emigració conviu amb nosaltres.

Si retornem a les dades, per escandalitzar-nos una mica més, us diré que des dels seixanta, des de la meva època, fins a avui, el percentatge de persones que emigren de tota la població mundial és del 3 %, sempre, durant més de mig segle. Qui ens està dient que ens estan envaint?

És veritat que l'any 1960 hi va haver 50 milions de migrants i el 2017 n'hi va haver 290, però la població mundial també ha crescut, de 3000 milions a 7000 milions. Per tant, la migració continua sent del 3 %. Però som al període de la desinformació o de la postveritat.

Si parlem de refugiats, aquests només representen un 7-8 % de la població migratòria mundial, i a més el 86 % de tots aquests refugiats viuen en països en subdesenvolupament, no pas a Europa. El 16 % cabrien tots a una ciutat com Istanbul.

És evident que, si Europa té una economia sòlida, la població hi emigrarà en cerca d'un lloc millor. A més, la nostra societat cada vegada és més envellida. Per això, la Unió Europea s'ha convertit en una destinació migratòria mundial i ha atret d'1,5 a 2,5 milions d'emigrants anuals. Sembla una dada gran però representa només 0,3-0,5 % de la població total de la Unió Europea, i a més cal afegir que d'aquesta població europea 1,5 milió marxen d'Europa —és a dir que també emigrem des d'Europa—.

I si anem al detall, el 2012 Alemanya era el país més envellit del món, després de Japó. Hi havia 8 naixements per cada 1000 persones —és la pitjor estadística del planeta—. Això duia Alemanya no només a la decrepitud, sinó també al fracàs econòmic. Necessitava urgentment migració qualificada. Quina casualitat que el 2015 entressin 800.000 persones que caminaven totes cap a Europa, cap a Àustria, i allà els possessin trens i els enviessin cap a Alemanya, fins al març del 2016, que la senyora Merkel va decidir que ja en tenia prou i va fer un acord amb Turquia i els van tancar l'entrada — aquestes són les coses que passen als països del primer món—. Els mitjans de comunicació, però, no se n'han fet gaire ressò, no ho han explicat gaire. Jo penso que això sí que ha estat un «efecto llamada», i no pas un vaixell al mig del mar amb uns voluntaris intentant salvar vides, com hem hagut de sentir tot aquest temps.

Per acabar, penso que la nostra generació no està tenint en compte que l'envelliment de la població s'està convertint en un fenomen mundial i que algunes societats en procés

d'envelliment, com ara la Xina, ja han començat a convertir-se en destins migratoris internacionals per mèrits propis. Nosaltres seguirem acollint turistes, però realment crec que la pregunta que s'ha de fer aquesta nova generació en un futur no és tant com evitar que vinguin, sinó com aconseguir atreure'ls. Això és el que ens tocarà fer més endavant.

Recinte Modernista de Sant Pau, 6 de setembre de 2018